

УДК 35(477)(06)

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ДЕМОКРАТІЇ ПАРТИЦИПАЦІЇ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Вацьковські Казімеж Станіславович,
д.е.н., проф., зав. кафедрою інформатичних
систем Варшавського технологічного
університету «Варшавська політехніка»,
Польща,
Гордієнко Лариса Юріївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри державного
управління, публічного адміністрування та
економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Розширення безпосередньої участі громадян у процесах прийняття рішень останніми роками стало помітною тенденцією в системі публічного врядування європейських країн. Ця тенденція знаходить також своє відображення в сучасних концепціях менеджменту в публічному секторі і, в тому числі, насамперед, у моделі так званого "спільного управління" (англ. *governance*).

На думку експертів, як підкреслюється в [1], у цій моделі здійснення влади має характер інтерактивний – вимагає безперервного прийняття рішень у мережі учасників сектора публічного, приватного та суспільного. На різних рівнях – центральному, регіональному та місцевому – цими акторами є різні типи суб'єктів політичного, соціального та економічного життя. Однак тільки на місцевому рівні, як стверджується в [2], можливість бути активними у процесах прийняття та реалізації рішень отримують саме громадяни. При цьому як умову впровадження рішень, які передбачають безпосередню участь громадян в системі здійснення публічної влади, слід визнати її децентралізацію [3].

Сьогодні після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російської федерації в Україну особливо актуальними стають питання розвитку

інституту демократії партиципації у європейських країнах, які надають суттєву політичну, економічну та інші види підтримки Україні.

Метою цієї праці є виявлення та аналіз досвіду Польщі щодо розвитку інституту демократії партиципації в умовах децентралізації публічного управління.

Слід погодитися з думкою польського вченого П. Бацяка, яка висловлена в [4], відповідно до якої, як «партиципація», так і «децентралізація» є поняттями, які протягом тривалого часу асоціювалися з демократизацією суспільного життя. Підставою такого твердження явився аналіз праць вчених і досвіду участі громадян у суспільному житті, перш за все в межах інституції представницької демократії. Визнавалося, що важливість соціальної участі для демократії зводиться головним чином до формування свідомих і добре поінформованих громадян, які роблять раціональний політичний вибір, зокрема, вибір своїх представників.

Громадянська участь формує основу добре функціонуючих інститутів представницької демократії – як центральної, так і регіональної та місцевої. Проте через помітну кризу цих інституцій останнім часом набула додаткового значення активність громадян. Для вирішення проблем сучасної представницької демократії в [5] вважається за доцільне розвиток інституції демократії партиципаційної, тобто участі громадян у публічному врядуванні. Ця концепція охоплює всі види механізмів, що вимагають безпосередньої участі громадян у процесах прийняття рішень – тобто обидва мають ознаки прямої демократії (де громадяни приймають остаточні рішення), а також напівпрямої (де громадяни беруть участь у процесах прийняття рішень, але остаточне рішення належить владі). Слід зауважити, що в останні роки ця концепція набула актуальності не тільки для вирішення проблем представницької демократії, але і для розвитку інституції децентралізації, що передбачає безпосередню участь громадян в системі здійснення публічної влади.

Децентралізація сфери публічного управління є одним із найбільших досягнень за останні 25 років суспільно-політичної трансформації в Польщі. За

визначенням Р. Кмецяк [6] децентралізація публічного управління розуміється як система, в якій, крім центрального, існує більша кількість незалежних центрів з публічно-правовими повноваженнями. Отже, децентралізація – це процедура делегування організованим групам громадян певних управлінських функцій, які відносилися до компетенції центрального уряду. Утворені таким чином структури звільняються від ієрархічного підпорядкування, залишаючись представниками інтересів конкретних спільнот.

Мірилом успішності цього процесу є включення в систему управління різних громад, інтереси яких мають бути враховані в діяльності, спрямованій на місцевий та регіональний розвиток. Цей постулат, як зауважує Р. Кмецяк [6], особливо важливий у контексті представництва підприємців, якому необхідно надати форму корпоративного самоврядування, тобто зобов'язальних відносин.

Отже, як бачимо, в польському як науковому середовищі, так і в практиці публічного управління інститут демократії партиципації розглядається більш широко ніж в межах інституції представницької демократії.

Слід погодитися з думкою Р. Кмецяк [6], відповідно до якої самоврядування не є одноплановим поняттям, яке стосується лише територіальних відносин. Дуже важливу роль у системі представництва інтересів окремих груп громадян відіграє особливе самоврядування, яке виділяється за іншими критеріями і в межах якого забезпечується в тому числі демократія партиципації. У його рамках можна виділити персональні спілки, що представляють інтереси осіб, які виконують професії суспільної довіри, та економічні спілки, завданням яких є відстоювання інтересів економічного середовища.

Таким чином, в наш час розвиток інституту демократії партиципації в умовах децентралізації публічного управління слід розглядати як систему взаємозв'язків та механізмів, що забезпечує участь громадян у прийнятті управлінських рішень в усіх сферах життєдіяльності і на всіх рівнях публічного життя. Вважаємо за доцільне використання польського досвіду розвитку демократії партиципації в умовах децентралізації публічного управління в Україні.

Література:

1. Rhodes R.A.W. Nowe współzarządzanie publiczne: rządzenie bez rządu / R.A.W. Rhodes // Zarządzanie Publiczne. – 2010. – № 4(14). – S. 108.
2. Schindler J. Konteksty aktywizowania społeczności lokalnych / J. Schindler // Partycypacja społeczna i aktywizacja w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnych, red. B. Lewenstein, J. Schindler, R. Skrzypiec. – Warszawa. – 2013. – S. 175.
3. Wójcicki M. Pojęcie, istota i formy partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego / M. Wójcicki // Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna. – 2013. – №24. – S. 169.
4. Baciak P. Rozwój instytucji demokracji partycypacyjnej w polskim samorządzie terytorialnym w aspekcie decentralizacji administracji publicznej / P. Baciak // Samorząd terytorialny wobec procesów centralistycznych: decentralizacja a recentralizacja. – Krakow : W-wo AT. –2020. – S. 111–134.
5. Wójcik S. Demokracja i jej kryzysy: czy partycypacja może być remedium? / S. Wójcik // Demokracja i rola obywatela: o napięciu pomiędzy państwem, społeczeństwem i procesami globalizacyjnymi, red. M. Baranowski. – Poznań. – 2014. – S. 35–36.
6. R. Kmiecik. Samorząd gospodarczy a system decentralizacji administracji publicznej w Polsce / Kmiecik R. // Polityka i Społeczeństwo. – 2016. – №3(14). – S. 33–50.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.